

BESZÁMOLÓ DR. DOBAI ATTILA MARCELIÁN PHD VÉDÉSÉRŐL

LENNER TIBOR

A földrajztudomány egyike azon tudományterületeknek, amely nem nélkülözheti a különböző térkategóriák használatát. A tér fogalmát nem önmagában kell tanulmányoznunk, hanem a vizsgált jelenségek vonzatában, ugyanis a tér részét képezi a világ meghatározásának. Először is szögezzük le, hogy a térnek a világ megértésében mindig is meghatározó szerepe volt és van napjainkban is. Nem meglepő tehát, hogy a modernkor tér kutatásai, valamint a különböző tudományos értekezések a tér fogalmáról, vizsgálati lehetőségeiről és értelmezéséről nemcsak a földrajzban, hanem más területeken is egyre jelentősebb vitákat indukáltak. Másodszor: a térről szóló kortárs elemzésekben fordulatot hozott az a szemlélet, hogy ma már egyértelműen elválik az ember által létrehozott, alkotott tér és az attól függetlenül létező természet. Az előbbi kategória felfogható úgy is, hogy az emberi környezetként megjelenő teret az emberi tevékenység hozza létre. Így az ember a tevékenysége révén éli meg a teret. *Dobai Attila* – okleveles alkalmazott nyelvészet szakos bölcsész, jogász – a vizsgálódásaiban pontosan a térnek és embernek ezt a kapcsolatát helyezte a középpontba. Témájának a szakrális teret, mint tértípus bemutatását választotta Budapest városi terében található felekezeti közösségeken keresztül. Kutatási eredményeit „*A szakrális tér dimenziói. Budapest szakrális térszerkezetének egyes aspektusai*” címmel foglalta össze doktori értekezésében.

A PhD disszertáció védésre 2021. június 2-án került sor – a járványügyi korlátozások miatt – az online térben, MsTeams felületen. A jelölt témavezetője *Nemes-Nagy József*, az ELTE TTK Regionális Tudományi Tanszékének professzor emeritusa volt. Az ő inspiráló hatása jól érzékelhető volt a gondolatmenet térfogalmának értelmezésében, nézet- és tipizálási rendszerében, amikor a szerző objektív térről (benne a külső és belső térrel), az észlelt térről (benne a mentális térrel) és a virtuális térről beszél a dolgozatban. A szakrális tér vizsgálata lényegében kísérlet egy meghatározott társadalmi szféra belső területeinek és jegyeinek érzékeltetésére. A tudományos kihívást és a szakmai érdeklődést éppen az jelentette ebben a vállalkozásban, hogy a kutató feltárja-e és sikerrel összekapcsolja-e az adott szféra szereplőinek belső térbeli viszonyait, kapcsolatait, a hasonlóságot és a szegmentáltságot a külső térbeli renddel. A szakrális tevékenység és a hit megtapasztalásának relatív terét a megszámlálható, megmérhető területekkel.

A doktori értekezés témája tehát időszerű, interdiszciplináris, a jelölt által alkalmazott városföldrajzi közelítésben alulkutatott, és mai posztszekurális jelenségeket mutató világunkban különös jelentőséggel bír. Az értekezés

elméleti részében a szerző megadta a szakrális tér, mint sajátos térkategória egy lehetséges új definícióját: „A szakrális tér olyan része a térnek, ahol a szent megnyilvánulása végbemegy (*hierophania*), ennek megtapasztalása érdekében jól definiálható értékrendekkel rendelkező csoportok (egyedül vagy többen) ezeket a helyeket időről időre felkeresik különböző rítusok végzése céljából, azért, hogy felvegyék a kapcsolatot a transzcendenssel és esetenként egymással.” A dolgozat második részében gyakorlatban is alkalmazható, fontos információkat kaptunk a szakrális térre vonatkozóan. Az értekezés sikerrel tárta fel a poszt szocialista szakrális tér pregnáns jellemzőit. A szerző a szakrális térre adaptálta a számítógéppel támogatott adatelemzés módszerét. Újszerű megközelítésnek bizonyult a munka során a budapesti szakrális terek virtuális morfológiai leírása. A disszertáció a hazai vallásföldrajzi kutatások, részint a történeti és szimbolikus terekben folyó feltárások árnyalt rajzolatával hozzájárult nemcsak a szakrális terek, hanem a társadalom tereinek újfajta dimenzióit belátni törekvő szaktudományos tapasztalathoz.

A bírálóbizottságot *Mindszenty Andrea*, az MTA doktora vezette, mint elnök, titkárként *Jakobi Ákos* működött közre. Tagként vett rész a bizottság munkájában *Berki Márton*, *Uzzoli Annamária* és *Berger Viktor*. Az értekezés opponensei *Czövek Judit* és *Lenner Tibor* voltak. A bizottság kritikaként fogalmazta meg, hogy némely esetben a szerző pontatlanul használta az értekezésben a városföldrajz fogalmait. A dolgozat szövegének valamelyest pontosabb utóellenőrzésére is szükség lett volna. A jelölt a vitában meggyőzően bizonyította, hogy a témában rendkívüli jártassággal bír. A nyilvános vita jónéhány kérdést és észrevételt generált a hallgatóság körében. Pl.: a szakrális tér városszerkezetbe való beágyazottsága milyen módon jelenik meg a társadalom más csoportjai számára? Mely budapesti mintaterületen lenne legjobban bemutatható a disszertációban tárgyalt fejezetek tartalmi interakciója? Mennyiben általánosíthatók a budapesti eredmények Európa más városaira? Szakrális hely/tér-e a budapesti Hősök tere? Milyen módon lehetne megragadni a szakrális tér budapesti konfliktus-határait? Kijelenthető-e, hogy a budapesti szakrális helyek térszerkezete a dekoncentráció irányába mozdult el? Milyen konfliktusokat okoz, hogy egyre nagyobb a nem vallásosak aránya, de a szakrális helyek száma mégis nő? A vita után a bírálóbizottság tagjai szavaztak az értekezés elfogadásáról és minősítéséről, aminek eredményeként az elérhető pontszám 92%-át szerezte meg a jelölt. A védelem minősítése a bizottsági szavazás után így *summa cum laude* lett. Mindez azt is jelentette, hogy a doktori fokozatot *summa cum laude* összesített eredménnyel szerezte meg az ELTE TTK Földtudományi Doktori Iskolájában *Dobai Attila*.